

[Электронный ресурс] / *Е. Шапочка*. - Режим доступа: <http://www.iteam.ru>. **7. Ф. Котлер, Н. - Ж. Лі.** Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства: Изд-во А. Капусты. – 2005. – 302 с. **8. Маркетинг: бакалаврський курс: Навчальний посібник / За заг. ред. С.М. Ілляшенка.** – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 976 с. **9. Закон України “Про рекламу”** від 3.07.1996 р. № 271/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_рекламу

Надійшла до редколегії 16.01.2013

УДК 338.24.01

Сучасні проблеми соціально-відповідального маркетингу /В.В. Рубан// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 20 (993) - С. 65-70. Бібліогр.: 9 назв.

Рассматриваются основные аспекты концепции социально-ответственного маркетинга. Сформулированы основные особенности внедрения социально-ответственного маркетинга на предприятиях Украины.

Ключевые слова: социально-ответственный маркетинг, социальная ответственность бизнеса, потребности, общество, реклама.

The basic aspects of the concept of socially-responsible marketing are considered. The basic features of introduction of its social-responsible marketing at the enterprises of Ukraine are formulated.

Keywords: socially-responsible marketing, social responsibility of business, requirement, society, advertising.

УДК 658.26

В.І. РОЖКО, канд.екон.наук, доц., ХНЕУ, Харків

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЯК ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Дана стаття присвячена негативному впливу безробіття на економічну й соціальну сферу України. У роботі пропонуються шляхи й засоби усунення негативних наслідків безробіття на економічній і соціальній сфері в Україні.

Ключові слова: безробіття, циклічне безробіття, сезонне безробіття, природне безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття.

Вступ. Безробіття є однією з найбільш великих проблем економічного розвитку країн світу, яка характерна і для України і державний уряд намагається знайти шляхи та засоби її вирішення. Ця проблема дуже актуальна у сучасному світі і потребує постійного вивчення для усунення негативних наслідків безробіття на економічну та соціальну сферу в Україні.

Постановка завдання Питання безробіття вивчали такі відомі вчені, як: К. Маркс, А. Сміт, Т. Мальтус, В. Петті, Д. Рікардо, А. Пігу та інші, чії праці

© В.І. Рожко, 2013

є базовими при подальшому вивченні цього явища у сучасній економіці.

У сучасній економічній літературі це явище вивчається такими вітчизняними вченими як: Л.І. Гальків, О.І. Піжук, В.Г. Федоренко та інші.

Метою дослідження є теоретичні та практичні рекомендації щодо зниження негативних наслідків безробіття в Україні.

Безробіття – це соціально-економічне явище, при якому частина робочої сили (економічно активне населення) не зайнята у сфері економіки. Тобто у реальному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї. В Україні вперше у 1991 році з прийняттям Закону „Про зайнятість населення” законодавчо визначається безробіття. Згідно з нашим законодавством, безробітними вважаються люди працездатного віку, які втратили роботу з незалежних від них причин, не мають заробітку, а також ті громадяни, що виходять вперше на ринок праці, зареєстровані в центрах зайнятості, шукають роботу і здатні приступити до праці.

До безробітних, зареєстрованих в органи державної служби зайнятості, відносяться особи, що не мають роботи, шукають роботу і в установленому порядку отримали офіційний статус безробітного в органах державної служби зайнятості.

Щоб пояснити причину безробіття, необхідно передусім проаналізувати наслідки нагромадження капіталу. Вони, як відомо, однозначно позитивні для підприємців тому, що передбачається в майбутньому отримання ще більших прибутків; неоднозначні для трудящого населення тому, що нагромадження капіталу суттєво впливає на рівень його зайнятості.

Нагромадження капіталу завжди супроводжується НТП. А це означає, що з розвитком технічного прогресу, відносна потреба в робочій силі зменшується. В умовах НТП додатковий капітал, утворений в процесі нагромадження, притягує все менше і менше робітників порівняно зі своєю величиною. З іншого боку, старий капітал, який періодично відтворюється в новій технічній будові, відштовхує все більше і більше робітників, що раніше були ним зайняті. Це неминуче веде до виникнення надлишку робочої сили, порівняно з капіталом, що застосовується. Цей надлишок і утворює, так звану, промислову резервну армію праці, тобто безробіття.

Формування й зростання промислової резервної армії праці є специфічним законом народонаселення ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва. Суть його полягає в тому, що робітники, створюючи додаткову вартість, створюють тим самим джерело нагромадження капіталу.

Англійський економіст Т. Мальтус у своїй праці “Досвід про закон народонаселення” доводить, що людство на планеті збільшується в геометричній, а виробництво засобів існування зростає в арифметичній

прогресії. Тому, з часом, певна частина людей залишається без засобів існування, тобто стає абсолютно надлишковою, що передбачає необхідність регулювання їх кількості.

Насправді ж “надлишок” працездатного населення є відносним, тобто, воно є надлишком лише по відношенню до потреб самозростання капіталу. Там, де суспільне виробництво підпорядковане не потребам капіталу, а працює на благо людей, там не існує “надлишку” робочої сили і зникає таке соціальне явище.

Сутність безробіття полягає в тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва. Ринкова економіка за таких умов неминує породжує безробіття, одночасно останнє є неодмінною умовою її нормального функціонування.

Методологія. В економічній літературі зазначаються такі види безробіття: циклічне безробіття, сезонне безробіття, природне безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття [5]. Для України найбільш характерними є: сезонне безробіття, природне безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття.

Результати дослідження. Головними причинами високого рівня безробіття в Україні є наступні: спад економіки і відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу; структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні); рух робочої сили (професійний, соціальний, регіональний).

Значної шкоди Україні завдала світова фінансова криза. Найбільшого скорочення зайнятості на початку кризи зазнали такі сектори, як промисловість та будівництво [4, с. 4]. Порівнюючи рівень безробіття серед населення віком 15-70 років за перше півріччя 2009 року з відповідним періодом 2008 року, можна зробити висновок про зростання рівня безробіття з 6,2% до 9,1% відповідно. Рівень зареєстрованих безробітних за 2009 рік сягає у січні – 900,6 тис., у квітні – 808,8 тис., у липні – 606,9 тис., у вересні – 542,7 тис. осіб [6].

Отже, спостерігається тенденція до зниження рівня безробіття, за рахунок того, що збільшується міграція безробітної частини населення за кордон у пошуках робочих місць, різно робочість населення. Найнижчий рівень безробіття за даний період відзначався в Києві, а найвищий у Рівненській області.

Кількість зареєстрованих безробітних в цілому по Україні на 1 січня 2010 року склала 531,6 тис. чоловік, що на 3,8% (19,4 тис. чоловік), більше, ніж кількість безробітних станом на 1 грудня 2009 року (512,2 тис. чоловік).

Чисельність безробітних продовжує збільшуватись. Середня сума допомоги з безробіття з початку року збільшилася на 51,14 грн. – до 655,56 грн. (на 1 грудня 2009 року – 604,42 грн.) [6]. Для порівняння цього показника наведено данні (табл.) за 2011 рік, та січень 2012 року [6].

У січні 2012 року було зареєстровано всього безробітних у кількості 520,9 тис. осіб, з них отримують допомогу по безробіттю – 398,4 тис. осіб. Середній розмір допомоги за місяць склав 917 гривень за місяць [6].

У таких умовах політика держави на ринку праці має бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім громадянам [1, с. 6].

Таблиця - Кількість зареєстрованих безробітних за причинами незайнятості в 2011 році

	Кількість зареєстрованих безробітних на кінець звітного періоду											
	січень – березень			січень – червень			січень – вересень			січень – грудень		
	тис. осіб	у %		тис. осіб	у %		тис. осіб	у %		тис. осіб	у %	
		до відповідного періоду 2010р.	до підсумку		до відповідного періоду 2010р.	до підсумку		до відповідного періоду 2010р.	до підсумку			
Всього	613,6	121,5	100,0	506,1	126,9	100,0	404,5	99,1	100,0	482,8	88,6	100,0
у тому числі												
особи, які не були зайняті до 1 року	526,7	115,5	85,8	430,5	121,8	85,1	350,3	99,1	86,6	428,3	89,6	88,7
у т.ч.												
у зв'язку зі змінами в організації виробництва та військовослужбовці, звільнені за скороченням штату без права на пенсію	35,6	67,4	5,8	34,7	82,7	6,8	30,8	85,6	7,6	31,1	90,5	6,4
звільнені за власним бажанням	72,0	117,5	11,7	66,1	125,4	13,1	52,6	95,7	13,0	55,4	87,4	11,5
випускники навчальних закладів	31,9	167,3	5,2	19,7	159,1	3,9	24,3	88,1	6,0	24,8	76,1	5,1
не зайняті з інших причин	387,2	119,9	63,1	310,0	125,9	61,3	242,6	103,3	60,0	317,0	91,2	65,7
особи, які не були зайняті з різних причин більше 1 року	86,9	177,1	14,2	75,6	166,7	14,9	54,2	99,0	13,4	54,5	81,5	11,3

Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому потрібно втілювати в життя активну політику, яка складається із заходів, спрямованих на:

- збільшення попиту на робочу силу з боку як державного, так і приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили і робочих місць;
- вдосконалення процесу працевлаштування.

Поряд із цим пасивна політика на ринку праці спрямована на підтримку доходів населення у випадку втрати роботи і фінансується із спеціальних фондів.

Ступінь негативного впливу безробіття на стан у країні залежить від конкретних параметрів економічної ситуації. Щоб оцінити ступінь цього впливу, доцільно провести дослідження економічних і соціальних наслідків безробіття:

- скорочення обсягів виробництва валового національного продукту;
- зниження податкових надходжень до державного бюджету;
- зростання витрат на соціальну допомогу безробітним;
- знецінення наслідків навчання;
- масова дискваліфікація;
- посилення соціальної напруженості;
- зниження трудової активності [2, с. 112].

Саме тому, це проблема, яку потрібно вирішувати і яка потребує глибокого наукового аналізу та вироблення на цій основі практичних рекомендацій, які можуть використовуватися для розробки і реалізації ефективної соціально-економічної політики, направленої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення країни, зменшення рівня безробіття до мінімального соціально-допустимого рівня.

Таким чином, можна запропонувати такі заходи, щодо зменшення рівня безробіття в Україні:

- зниження податків для підприємств, за умови створення робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
- надання державою пільгових кредитів для розвитку виробництва;
- створення нових робочих місць, за рахунок взяття кредитів для технічного переобладнання і розширення підприємств;

– створення центрів навчання молодих людей найбільш затребуваним спеціальностям на ринку праці;

– забезпечення службами зайнятості перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів, відповідно до потреб галузей, що розвиваються;

– проведення спеціальних ярмарків вакансій спільно з навчальними закладами, з метою працевлаштування випускників.

Отже, впроваджуючи запропоновані заходи, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації у країні.

Висновок. У даній роботі була висвітлена сутність безробіття, яка полягає в тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва, та види безробіття. Також були розглянуті причини безробіття, які приводять до високого рівня безробіття в Україні, яке негативно впливає на економіку країни та приводять до таких наслідків як:

- скорочення обсягів виробництва валового національного продукту;
- зниження податкових надходжень до державного бюджету;
- зростання витрат на соціальну допомогу безробітним;
- знецінення отримання вищої освіти;
- посилення соціальної напруженості;
- зниження трудової активності.

Ці наслідки безробіття впливають на необхідність впровадження засобів по зниженню рівня безробіття до таких показників, вплив яких на економіку країни не буде завдавати тяжких наслідків для України в цілому.

Таким чином, отримані результати дослідження дозволяють зробити висновок, що безробіття - це негативне явище, рівень якого треба постійно контролювати та приймати заходи щодо підвищення зайнятості населення.

Це явище потребує постійного вивчення для найбільш ефективного впровадження засобів по зниженню рівня безробіття до таких показників, вплив яких на економіку країни не буде завдавати тяжких наслідків для України в цілому.

Список літератури: 1. Зайнятість: випробування кризою // Урядовий кур'єр. – 2010. – №4 (26 січня). – с. 6. 2. Гальків Л.І. / Втрати людського капіталу України: чинник безробіття // Економіка і регіони. – 2009. – №2. – с. 110-113. 3. Піжук О.І. / Прогнозування росту жіночого

безробіття в умовах фінансово-економічної кризи на основі економетричних моделей // Економіка та держава. – 2009. – №9. – с. 35-36. 4. Федоренко В.Г. / Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи // Економіка та держава. – 2009. – №1. – с. 4-5. 5. <http://buklib.net> 6. www.ukrstat.gov.ua

Надійшла до редколегії 17.01.2013

УДК 658.26

Безробіття в Україні як показник соціального розвитку країни /В.І. Рожко// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 20 (993) - С. 70-76. Бібліогр.: 6 назв.

Данная статья посвящена негативному влиянию безработицы на экономическую и социальную сферу Украины. В работе предлагаются пути и средства устранения негативных последствий безработицы на экономической и социальной сфере в Украине.

Ключевые слова: безработица, циклическая безработица, сезонная безработица, естественная безработица, фрикционная безработица, структурная безработица.

This research paper highlights the influence of unemployment onto the economic and social sphere in Ukraine. The paper proposes ways and means to eliminate the negative effects of unemployment onto the economic and social sphere in Ukraine.

Keywords: unemployment, cyclic unemployment, the seasonal unemployment, natural unemployment, frictional unemployment, structural unemployment.

УДК 66:338

П.Г. ПЕРЕРВА, д-р екон.наук, проф., НТУ «ХПІ», Харків
В.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, канд.екон.наук, доц. НТУ «ХПІ», Харків

АНТИКРИЗОВИЙ МЕХАНІЗМ САНАЦІЇ ТА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Розглянуто питання настання кризових явищ на підприємствах хімічної промисловості нашої країни. Проведено аналіз динаміки показників роботи підприємств. Запропоновано заходи по покращенню роботи підприємствах хімічної промисловості. Особлива увага приділена розробці антикризового механізму санації та реструктуризації.

Ключові слова: підприємства, хімічна промисловість, криза, санація, реструктуризація, антикризовий механізм.

Вступ. Підприємства хімічної промисловості по своєму експортному значенню займають в нашій країні друге місце (після чорної металургії) в структурі експортного потенціалу вітчизняної економіки (8-9 % експорту країни). А в структурі хімічної промисловості України особливо виділяється основна хімія - базова галузь хімічного виробництва, яка зайнята

© П.Г. Перерва, В.Л. Товажнянський, 2013